

Knjiga Slovénka

XIX. veku.

Posvetne pesmi med Slovenskim národom na Štajarskem — to je knjižica, ktero je spisal Peter Dainko vže l. 1825 ter pomnoženo z dvesto vganjkami — dodatek str. 191 — 222 — največ iz slovnice svoje v vezani in nevezani besedi — na svetlo dal l. 1827. Vzrok in namen jej razlaguje v drugem „Predgovoru“, iz kojega naj se v pojasnilo posname tole:

„Več narodov je že davno svoje narodne pesmi zebalo. Rusoska cesarica Katerína jè je dala vu svojemí velikemí kraljeství spraviti zred pevoglasi . . . Pesmi Anjgelskega naroda . . . Danska zemla . . . Tydi Svečko kraljestvo . . . Le esterajsko cesarstvo, kero teliko vnogoterih narodov vu sebi imá, še je ne imelo nikaj, ali blizo nikaj ne na zderžanje svojih karakteristiknih narodnih popevk storilo. Dryžba igranjskih priatelov esterajskega cesarstva je totega velikega blaga ne htela dati zgybiti. Na njeno prošnjo so Njihove zvišnosti, znotrenjih reči našega naj svetlešega, naj milostivnešega cesara minister ino predni kanclar gospod graf od Saurau, vsikdar pripravleni, vsakemí lepemí ino hasnovitnemí spočetjí pripomočno roko ponyditi, vse cesarsko-kralovske deželske gubernie opomenuli z' poveljenjom, naj bi se spravlanje narodnih pesmi zred pevoglasi spočelo ino doblena zbirka v' Beč na veliko dryžbo igranjskih priatelov poslala. Toto poveljenje je porodilo jako lepi sad . . . Na poveljenje sekretéra igranjske dryžbe, nizo-esterajskega kralyvanjskega svétnika, gospoda Jožefa od Soulaitnara sem tyde jaz ne nikakega tryda maral, naše Slovenske narodne pesmi, tak dobro pobožne, kak tydi posvetne, zred pevoglasi, kere je Andraš Šef spisal, spraviti, keliko potrebno, pobolšati ino na zgorah povedano igranjsko dryžbo poslati. Vsim, kerí so mi pri totemí pesmospravlanjí bili na pomoč, rečem mojo dužno hvalo, posebno dyhovnemí Antonjí Korošákí, kerí so mi vse Volkmajarove pesmi v roke spravili, ino kere sem, keliko njih je cesarsko-kralovsko predno preglediše knižno dovolilo, tydi vu mojo zbirko vzal. Tydi vsim pevcom, kerí so na mojo prošnjo iz vnogoterih stranov eden drygega primarili, k' meni priti ino svoje pesmi dati zapisati, povem mojo serčno hvalo. Da pa si tote pesmi vsaki Slovenec tydi v rokah imeti želi, zato sem skerben bil, nje tydi na svetlo dati itd^a. — Na primer iz te zbirke bodi:

15. Mladost.

1.
Zlate leta mladosti!
Kda vas koli premišlávam,
Te me v' serci veselí
Ino Bogí hvalo davam.

2.
Pune ste nedužnosti
Tak kak lybo protiletje,
Kda se znovič zelení
No dobiva lepo cvetje.

3.
Srečen clovek! ker živiš
Še na zemli zdrav no mladi,
Zdaj še lahko se vučiš,
Zdaj pobožnost v se nasádi.

4.
No či mladi to včiniš,
Te boš vnoгим ino sebi,
Doklič koli kdé živiš,
K velkem haski vu potrebi.

59. Stvarolovec!

1.
Torbo mám na rami,
Pykšo pod rokami,
No za sobo pa
Tydi peseka.

2.
Tiho grem po doli,
Gledam pa okoli,
Jeli ne bi šla
Kde pečenkica.

3.
Tam lesica k meni
Pride po raveni,
V gobci si derží
Mlade rece trí.

4.

Pykšo mam navérto,
Ta na njo opérto,
Kresnem no strelim,
V serce jo vgodim.

5.

Zdaj sem dobre vole,
Grem na veliko pole,
Rečem peseki
Zavce iskati.

6.

Oves se razšírja,
Jazbec k men pridirja,
No kre njega pa
Tydi zavca dva.

7.

Pykšo mam navérto,
V jazbeca opérto,
Kresnem no strelim,
V glavo ga vgodim.

8.

Zdaj pa v log ja idem,
Kda pod drevje pridem,
Vidim jastreba
Jako velkega.

9.

Pykšo mam navérto,
V njega ta operto,
Kresnem no strelim,
V persa ga vgodim.

13.

Njih se sladko vživam,
Malo se počivam,
Pa naložim se
V stvarolovljenje.

10.

Torbo mam že puno,
Vidim pa še žuno,
Tydi njo še si
Gledam zgrabiti.

11.

Zdaj pa domo pojdem,
Pojdoč thora dojdem,
Ino njega pa
Zgrabim živega.

12.

Kda ja domo pridem,
K moji ženi idem,
Naj pečenkice
Bodo pečene.

85. Popevajoči škerlec.

1.

Prišel sem skoz dole
Na veliko pole,
Tam se škerlec vzdignul je
Med nebeške vtičice.

2.

Ino kelko više
Gor na podnebiše
Je pred meno on letél,
Telko lepše mi je pel.

3.

Z škerlcom sem veselí
Bil vu dyši celi,
Misli: On mi navyk dá,
Kam se človek naj ravná.

4.

Škerlec z dyšo celo
Peva te veselo,
Kda se on od zemle že
Proti nebi zvišal je.

7.

On v veseli voli
V Bogi peva, moli
Ino svojo delo vso
Zmes oprávla z radostjo.

5.

Doklič smo zajeti
V časno reč na sveti,
Tydi v Bogi z radostjo
Nikak ne popevamo.

6.

Kdo pa se odpoti
Zemelski dobroti,
Tisti višek k nebi gre
No veselí v Bogi je.

132. Iskra ino slama.

1.

Iskra slami rekla je:
Lepo prosim, pysti me,
Naj se v tebi oživim
No te zlato osvetlim.

2.

Slami iskra rekla je:
Bodi le, oživi se,
Či boš me osvetila,
Si mi dopadliva vsa.

3.

Hitro pa se iskra le
Na plámén prevzela je
Ino naglo slama vsa
Je v pepél obrnjenja.

4.

Grehe, kda so malički,
Moremo zaničati;
Kajti hitro velki so
Ino nas zakončajo.

„Diese Sammlung, pravi Čop (Šafařík 84), enthält keine wahren Volkslieder (von denen sich darin kaum hin und wieder eine schwache Spur findet); sondern die Poesie darin ist ganz der Nützlichkeit, Moral usw. untergeordnet. Es sind wohl meistens nicht

vom Volke, sondern von andern verständigen, wohlmeinenden Leuten für das Volk gemachte Lieder“ (Jezičnik XVI. 1878).

13. Molitbe za katoliške keršeničke v jutro, večer, pri s. meši, k spovedi itd. V Radgoni itd. 1829. 8°. 126.

14. Sveti križni pot ali bridko terplenje ino smert našega Gospoda Jezu Krista, na serčno premišlavanje ino pobožnost za katoliške kristjane . . V Radgoni 1829. 12. 105. „Mit 14 schlechten Holzschnitten; von S. 66—105 stehen neun Lieder mit Singnoten (Šaf. 138)“.

15. Božja služba keršanske mladosti po jutrah, večerah, pri s. meši, k spovedi itd. s pristavljenjom cirkvenih pesmi, na svetlo dal Peter Dainko. V Radgoni itd. 1830. 12. 140.

16. Čelarstvo, ali celó novi, kratki, popun navuk čelne reje, to je edina, prava ino gotova vodba, kak se naj ležej ino naj boljše dajo čele rediti na dosegenje naj vekšega haska ino veselja, kniga za vse čelne prijatele vsakega strana, kero je iz naj vednéših mnogoletnih čelarov ino po lastnih skušenostah spisal ino na svetlo dal Peter Dainko, kaplan pri mestni fari v Radgoni. Vu Gradci vu založbi knižne predaje pri Damiani ino Sorgei. Ino na komisij pri A. Wajcingeri v Radgoni, z' pismencami pokojnega Andraša Lajkama naslednikov vu Gradci. 1831. 12. XXIV. 210. — Naslovu na drugi strani je natisno privolenje velikohvalovitnega cesarsko-kralovskega prednega preglediša knižnega vu Beči, pa zaznamlanje c. kr. knižnega preglediša vu Gradci . . — Vujetek. Obrazni razkaz. Predidoče pitanja. Glava I. Od naravi ino živne šege čel. II. Od čelnih staniš ino nekega za čelno rejo potrebnega orodja. III. Od naloge ino primerjene sporedi dobre čelne reje. IV. Od čel pomnožavanja. V. Od strežbe ino reditbe vu mnogoterih letnih časih. VI. Od dobre sprave ino storitbe z medom ino voskom. — Predgovor pojasnjuje stvar na pr.:

„Niedna reč deželjskega gospodarstva ne plača na se storjenega zatročka, mara ino truda tak bogato, kak čelna reja, ino le je ona blizo po vsih naših krajih skoro celó zapušena ino ne s tako marljivostjo ino skerbjo ravnana, kak si zasluži. Malokda najdemo v ednem strani več kak dva ali tri čelinjake, ino še tote naj berzej le redko ino slabo orojene, zato je tudi na pridobiček ino hasek malo misliti. Mi imamo čelno rejo več za miloradost, kak pa za istok priprave. Ino či se poprašamo, odkod pride, da toto izdačno reč deželjskega gospodarstva tak malo maramo ino oskerbujemo, të najdemo pri bližnešemi izvedavanji vseli, da je na tem le naša nevednost naj več kriva. Iz vekšega vsi začnejo svojo čelno rejo brezi vsega predznanja. Njihova vučitelkinja je skušenost, ino tota si vedom pusti svoj podvuk drago plačati. Oni sicer občinski pitajo tudi druge čelne gospodare ali tak imenuvane čelare za svet, ino toti so se resen skos skušenost ino opravila pri čelah vsekdanjim storitbam čelinstva privadili; oni znajo, kak so roji ogrebat, porezavati ino kermiti, neki njih so se navučili tudi iskust, delati odroje; alipa kak morejo čele biti lastno ostrežene, omnožene ino dostojno oskerblene, naj bodo vsako leto pravi ino gotov hasek dale, to so njim celó neznane reči . . . Znajde se sicer tudi več knjig, iz kerih bi se take vednosti dobivati znale, alipa neke njih so prevelike ino za deželjaka predrage, polek tega blizo vse le nemške, ino še dostokrat vu previsokemi jeziki, ali ne vu primerjeni razumetni slovenšini spisane . . . Za tega volo sem jas nazočni podvuk celó kratko ino tak spisal, kak bode vsakemi čelari naj ležej na pomoč. Ne sem nikaj povedal, kaj mnoge skušenosti ne poterdiyo, ino kaj se ne najde resnično ino dobro. Gotovo zato tudi nikoga ne bode boganje totih navukov žalostilo, temoč vsaki bode od svojega čelarstva po totemi načini veliki prid ino hasek, veselje ino zadovolnost v obilnosti dobival.“ V Radgoni 20. Augusta 1830. Dainko.

17. Peter Dainko's Deutsch - Slowenisch - Lateinisches Wörterbuch. Aal-Agur. Hs. Wiener Censur-Catalog 1826 (Šaf. 70). — Kaj je z gotovim njegovim besednjakom ali slovarjem, ki je že l. 1832 od cenzure bil za tisk dovoljen (D. Aufmerksame Nro 34.), neje mi znano (Macun 1883 str. 84). — O nehajstvu njegovim (gl. Zora Razlagova; Letopis Matic. Slov. 1868). — Kakor po nekdanji veri labod, vzdignil je še enkrat svoj glas (vid. Drobotnice 1862 str. 192 — 198: Štajarski Jeruzalem — Dajnko; cf. Knjiž. zgod. Slov. Štaj. 1883). — Rokopisi na pr.: Hodierni Vinidi in Styria, sermonem conferentes cum antiquissimo Glagolita Cloziano . . a Petro Dainko, ad Magnam Dominicam Decano 1836 . . Mali Vinogradnik ali rednik vinskih goric 1844 . . Dr. J. Pajek . . Kres I. 1881. str. 475). — Po vsem tem je vendar le istina, kar je pisal Čop Šafařiku:

„Peter Dainko . . . einer der fruchtbarsten und verdienstvollsten Schriftsteller unter den Windischen in Steiermark. Sein literarisches Verdienst ist um so höher anzuschlagen, als er, gleich Jarnik in Kärnten, mit seinen patriotischen Bemühungen in Steiermark noch so ziemlich vereinzelt da steht (Gesch. d. südslaw. Lit. I. 39)“.

Vido Rišner (Rischner), nekdanj duhovnik v kaznilnici Karlavski poleg Gradca, pisal je tudi v Dajnkovici na pr.:

a) Nabirki za mlade Kristjane ali navuki, zgodbice, pesmi, prislovi itd. na hasek mladih keršenih, kere je nabral neki duhovnik Sekovske knezo-Škofije na Štajarskem. I. Del. V Gradci natis. A. Laikamovih naslednikih 1828. 12. 36. — b) Katolška mešna knjižica z drugimi molitvami skoz den ino k spovedi . . . V Gradci 1828. 32. 72. — c) Die heil. vier Evangelien, ins Windische übersetzt von Vid Rišner u. Koloman Kvas. Hs. 1831. (Šaf. 104). — d) Katolška Mešna Knjižica z drugimi molitvami skoz den ino k spovedi, kero je drugokrat na svetlo dal Vido Rišner, duhovnik naj slavneše Sekovske Knezo-Škofije v Gradci. V Radgoni pri A. Wajcingeri knjigari 1831. 32. 72. S pismencami pokoj. A. Lajkama naslednikov. — Na primer iz nje bodi:

„Molitva pred svetó mešó. Gospod! odpri moje vusta, naj hvalim tvojo sveto imé; zečisti moje serce od vsih nehaslivih ino hudih misel, razsvéti moj rázum, ino vužgi moje volo, naj vredno ino tebi dopadljivo pri toti sveti priporočitbi moje molitvo opravi, ino od tvoje Božje visokosti oslišan bodem, skoz Jezu — Krista našega Gospoda. Amen . . . Kristus ide z' svojimi vučenicomi v ograd, moli v ogradi, padne na svojo obličje; Jud Kristusa z lublenjom ovadi; Kristus se znečasti ino drugoč k' Pilati pela, se bičuva, se korona, . . se z dušečjom pomaže . . Vjuterna molitva; hvalodanje; zovenje na blaženo Divico Mario . . Smili se krez nas, oslišaj nas, stvoritel, odrešitel, razveselitel; zdravje betežnikov, obramba gresnikov, razveselnica žalostnih . . Časténa bodi kralica . . mi nevolni otroki Eve se na te zazávamo ino si žalostni ino objokani v slojni dolini k tebi zdihavamo: Oberni, naša zagovornica! tvoje milostivne oči k nam, ino nam po totih nevolah pokaži Jezusa, naj svetési sad tvojega tela (64).“

Anton Šerf (Scherf) r. 17. maja 1798 v Radgoni, posvečen l. 1828, bil pozneje kaplan pri Veliki Nedeli, naposled župnik v Svetinjah, kjer je v pokoju zlatomašnik u. 19. junija l. 1882. — Pisal je v Dajncici:

a) Pad no zdig človeka, ali zagrešenje no odgrešenje človečjega naroda v sedmih predgah k obydenji grešnika na pokoro. Napravil no vyndal Anton Šerf, Kaplan pri velki Nedeli. V Radgoni v A. W. knjižiši. 1832. 8°. 94. Z čerčkami pok. A. Lajkama nadobnikov v Gradci (Šaf. 126).

b) Predge na vse Nedele no Svetke celega keršanjško-katolškega cirkvenega leta, kak tydi za vse farné cirkvene varihe Sekovske škořje po slovenskem kraji

no neke priloznosti. Zložil no na svetlo dal Anton Šerf, mešnik posvetni. I. Letni tok. Nedelni no Svetežni del, razdelen v štiri zvezke, kerih dva perva zapopadeta nedelne (I. 1 — 256. II. 257 — 480), dryga dva svetežne predge (I. 1 — 258. II. 259 — 584). V Gradci 1835. 8°. Natisnjene no založene pri J. A. Kienreihi. Tote predge je odobril Peter Dainko, tehant, šolnega okraja priglednik ino farmešter na dragočestnih nemških križnikov predni ino tehantiski fari S. S. Trojice pri Velki Nedeli 10. den Majnika 1833. Na primer bodi zložitelja predgovor, pisan na samo pepelnico istega leta:

Nagajaven beratel! „Moj vyk je ne moj“. Ivan. 7. 16. S tem jas, dobrovolen beravec! celi letni tok predeg, v nedelnem no svetežnem deli, s pridavkom na neke potrebneše priloznosti, tebi v roke dam. Pri zlaganji totih predeg, ednako kak pri sedmih postnih, kere so že lani v Mihošeki na svetlo prišle, si jas nečem nikakše hvale, časti ali zaslyža iskati; kajti jas morem očivestno obstati no rečti: „Moj vyk je né moj“; Iv. 7, 16. temoč tistega, kerega besedo jas oznanyjem. Moja skerb no moja delo pri spravlanji totih knjig je edino samo bilo, postavljenje vseh potrebneših verskih, zaderžavanjskih no vadbenih navykov, iskanje no odvzetje 's svetega pisma, cirkvenih očakov no drygih dobrih knjig priličnih mest, za poterdenje postavljenih glavnih vyk, ino njihovo primerno no priležno vkypzestavljenje v celino, naj bi prave hasnovitne knjige mojim slyžebnim tovarišom no vsem vernim beratelom v roke dati mogel. Z Bogom!“ — To je menda Šerf, kteri v Novicah (1845 l. 10) poje;

Domorodcam.

Stara mati nas je porodila,
Prav obilno oskerbela vse;
Ona je bogata nekda bila —
Pa bogastva se znebila je.
Tisti svojo mater prav spoštuje,
Ki ji blago spravlja zdaj nazaj,
Najdeno ji zvesto zavaruje,
Ptujo pak nesnago trebi vkraj.

Iz šole za šolo.

Naloge v izobražbo prostih stavkov.

(Sestavil Fr. Jamšek.)

(Dalje.)

VIII.

Napišite v golih stavkih, kakó se razne živali oglašajo, pa tudi, česar naše uho na raznih neživih stvareh opazuje!

Izvod.

Krava muka. Ovca bekeče. Koza mekeče. Osel riga. Brenclj brenčí i. t. d.

Pa tudi:

Ura bije. Orglje pojejo. Potoček šumljá. Drvar žaga. Sodar nabija. Grom bučí i. t. d.

IX.

Preložite te stavke v dvojino!